

HET VERHAAL

GEZOCHT: VADER EN MOEDER AD INTERIM

'Pleegkinderen zijn niet om te hebben en te houden'

Pleegkinderen die worden uitgehongerd, pleegouders die de druk niet meer aankunnen. Het waren horrorverhalen die ons de afgelopen dagen bereikten. Pleeggezinnen roepen al jaren om een statuut. Tevergeefs. De onzekerheid knaagt. Elk moment kunnen de echte ouders hun kroost weer opeisen. Vier gezinnen over hechten en afscheid nemen.

ANN-SOFIE DEKEYSER
ILLUSTRATIE

DEBORA LAUWERS

Een politiecombi stopt 's avonds voor Bobs deur. Twee agenten begeleiden een elfjarig jongetje, alsof het om een crimineel gaat. 'Euh, hallo. Jij bent Marco? Dan kom je bij mij wonen.' Een paar uur daarvoor had Bob een telefoontje gekregen. 'Er zit nu een kind in de jeugdrechtbank. Kan je hem opvangen?' Bob vroeg even bedenktijd. 'Een half uur, niet meer', klom het aan de andere kant van de lijn. Maanden eerder had Bob zich opgegeven als kandidaat-pleegouder. Hij koos voor crisisopvang, een korte opvang voor een kind in een moeilijke situatie. 'Als acteur heb ik een onvoorspelbare job. Die crisisopvang zou makkelijk in te plannen zijn, dacht ik.' Maar veel planning vooraf kwam er niet aan te pas. 'Dat telefoontje overviel me. Ik had niet eens een bed voor dat kereltje. Als een gek ben ik naar Ikea gereden om een

matras en lakens. Ik kwam net op tijd thuis om de deur te openen voor tja... mijn pleegzoon. Hij had niets bij zich. Geen kleren, geen speelgoed. Naar welke school moest ik hem de volgende dag brengen? Ik wist niets van hem af. Alleen dat hij thuis was weggelopen en dat zijn moeder hem niet meer terugwou.'

Twee weken, zolang zou Marco bij Bob blijven, besliste de jeugdrechtbank. Dat zou volstaan als afkoelingsperiode. Het klikt snel tussen de twee. Er volgt nog een telefoontje. Of Marco een weekje langer mag blijven. En even later: of Marco misschien de hele zomer kan blijven. De situatie met de moeder was nog altijd niet opgelukt. 'Geen probleem.' Marco voelt zich veilig bij Bob. De band tussen hen wordt steeds hechter. Maar wanneer Marco met een goed rapport aankomt, wil hij graag zijn mama bellen. 'Ik kon die jongen dat toch niet verbieden? Toen is alle miserie begonnen. Die vrouw was hysterisch. Ze

brulde de allerlelijkste verwijten tegen hem. Marco huilde. Ze riep dat hij naar een instelling moest. Ze wou hem niet meer bij haar om hem te straffen. Maar bij mij had hij het goed, dus dat was een beloning. Tenminste, zo zag zij dat. Want geen enkel kind van elf kiest ervoor om bij een wildvreemde in te trekken. Toen ze doorhad dat ze de controle over haar kind kwijt was, begon ze me te stalken.'

Tearjerker

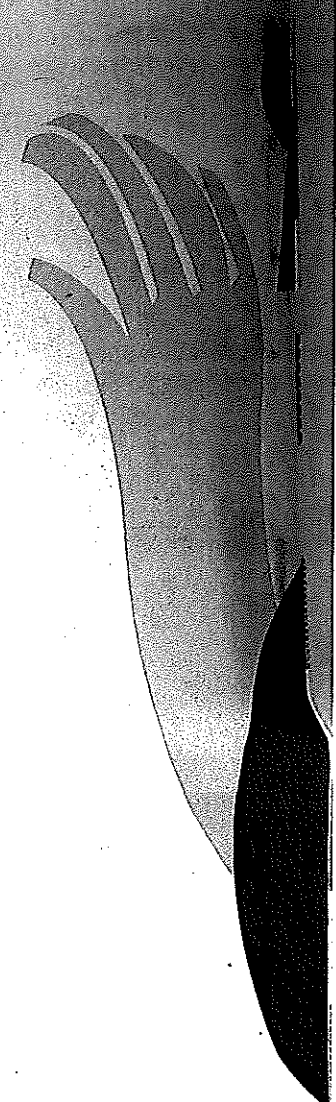
Eind augustus moet Bob een zware beslissing nemen. 'Mag Marco voor altijd blijven? Het evolueert slecht met de moeder.' De vraag haalde Bobs wereld overhoop. 'Wou ik Marco ook als mijn eigen kind beschouwen? Dat is een heel andere instelling dan een kind van iemand anders even uit de nood helpen. Zijn karakter was al grotendeels gevormd. Hij was opgevoed volgens principes die niet de mijne waren. En hij had een pak agressie in zich. Gewoon communiceren, kon hij niet. Ik

wou daar iets tegenover stellen. Veiligheid, geborgenheid. Dus stelde ik me er emotioneel en praktisch op in dat hij voor altijd zou blijven. We kregen een - ik kan het niet anders noemen - vader-zoon-band. Een grote switch. Marco's moeder ging helemaal door het lint. Ze belde Bob geregeld midden in de nacht op om hem uit te schelden of om op te sommen wat hij die dag had gedaan. 'Je bent daar geweest, je had die kleren aan, je hebt dat gedaan...' De laatste keer dat Bob haar aan de lijn had, kwam ze met het finale dreigement. 'Ik speelde toen mee in een populaire tv-reeks. Ze zou "de boekskes" vertellen dat ik een pedofiel ben. Uiteraard is daar niets van aan, maar het idee alleen al is verschrikkelijk. Radeloos stapte ik naar de dienst pleegzorg.'

Vanaf toen ging het snel. Marco moest weg, om Bob tegen de moeder te beschermen en om de band tussen moeder en zoon niet nog meer in gedrang te brengen. Zo-

lang Bob in beeld bleef, vond zij een verzoening onmogelijk. 'Ineens werd alles boven mijn hoofd beslist. Ze pakten "mijn" kind af. Marco woonde toen al zes maanden bij me. Ik had de klik gemaakt dat hij voorgoed zou blijven. Dat is gevoelsmatig niet meer terug te draaien.'

Na een korte passage in een nieuw pleeggezin, moet de jongen van de jeugdrechter naar een instelling. 'Zijn vertrek leek wel een slechte tearjerker. Zijn speel-

‘Geen enkel kind van elf kiest ervoor om bij een wildvreemde in te trekken’

goed, kleren, schoolgerei, noem maar op, alles werd in een auto gepropt. Ook Marco. En ik stond op straat te wuiven. Tot nooit meer... of zo.’ Bob heeft Marco daarna nog één keer gezien. In de instelling. ‘Het was verschrikkelijk om hem te zien zitten tussen die jonge criminelen. Dat ventje van twaalf tussen die zware gasten van zestien, zeventien jaar.’ Ik kreeg er een rondleiding: ‘dat meneer, is de isoleer cel’. Daar wil je kind toch

niet heen sturen? Ik wou hem wat speelgoed en strips geven, maar dat mocht niet. Hij mocht geen persoonlijke bezittingen hebben. Marco is er gebroken. Voor hem was het een gevangenis.’

Glazen bol

Afscheid moeten nemen van je kind, een ouder mag er niet aan denken. Maar het is het lot van alle pleegouders. Ze engageren zich emotioneel en moeten het kind na een tijd weer afgeven, soms

zonder te weten waar het naartoe gaat. Waarom doen mensen het zichzelf aan, die aartsmoelijke evenwichtsoefening tussen hechten en loslaten? ‘Wie er uit puur idealisme aan begint, zal het zeer moeilijk krijgen’, weet Goele Van de Wiel van de pleegzorgdienst De Mutsaard. ‘Naïviteit is uit den boze. Ons basisdoel is altijd de kinderen terug bij de ouders brengen. Pleegouders zijn interim-ouders, ze moeten bereid zijn om dat pijnlijke loslaten erbij te nemen. Bij gezinsondersteunende pleegzorg, een preventieve maatregel voor kinderen tot twaalf jaar, is dat afscheid makkelijker voor ogen te houden. De ouders zijn dan zelf komen aankloppen met een hulpvraag en er is een soort contract met een einddoel. Het gaat om een relatief korte periode, of onderbroken opvang, bijvoorbeeld enkel tijdens de weekends. Wanneer de vraag van het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg of de jeugdrechtbank komt, is de situatie meestal onduidelijker. De plaatsing loopt dan wel eens langer of korter uit dan voorzien. Die onzekerheid weegt op mensen. We begeleiden hen met steun en advies op maat, maar hebben ook geen glazen bol.’

Verbijsterende cijfers deze week: 44 procent van de pleegkinderen zou het pleeggezin voortijdig verlaten. De frustratie en het ver-

•••

Lees verder op blz. 26

GEZOCHT: VADER EN MOEDER AD INTERIM

Vervolg van blz. 25

driet die daarmee gepaard gaan, zijn sterk afhankelijk van de redenen waarom de pleegzorg stopt, stelt Van de Wiel. 'Gaat het bij de echte ouders beter, dan kunnen pleegouders zich meestal makkelijker over het afscheid zetten. Ze missen de kinderen wel, maar uiteindelijk is het doel bereikt: de kinderen kunnen weer naar een positieve gezinssituatie. Het is een ervaring waar je van herstelt. Pleegouders kunnen in sommige gevallen contact houden en voelen dat het niet voor niets is geweest. Maar sommige mensen beleven, ondanks hun enorme inzet, een ervaring die ze niet verdienen. Als de pleegzorg plots ophoudt omdat het een gevecht is met de echte ouders of omdat het pleegkind niet functioneert binnen het nieuwe gezin, wordt het heel pijnlijk.'

Nooit meer

'Een psycholoog voor haar, therapie voor het hele gezin, we hebben alles geprobeerd. Uiteindelijk hebben we de opvang stopgezet. Je kan geen brokken maken met je eigen kinderen om anderen te helpen. We zijn er ziek van geweest', vertellen Mieke en Jos. Ze hebben het over hun eerste pleegkind. 'Je weet vooraf dat zulke kinderen een rugzak met zich meedragen. Maar zij had zulke zware psychische problemen dat het een opluchting was toen ze wegging, hoe erg dat ook klinkt.' Maar Mieke en Jos gaven de moed niet op. Daarna zijn ze nog dertig jaar doorggegaan met pleegzorg. Hoeveel kinderen ze mee hebben opgevoed? Ze zijn de tel kwijt, maar het is niet meer op vier handen te tellen. Een tijdlang vingen ze baby's op, van vlak na de geboorte tot een paar maanden. In de zetel zitten drie opgeschoten pubers. Drie keer het resultaat van een uit de hand gelopen babyopvang. Ze zouden een paar maanden blijven. Vijftien jaar later zitten ze hier nog steeds. 'Gelukkig maar', lacht Mieke. Van tijdelijke opvang is er voor hen geen sprake meer. Maar je weet nooit. Een pleegplaatsing is nooit definitief. 'Als ze een van onze kinde-

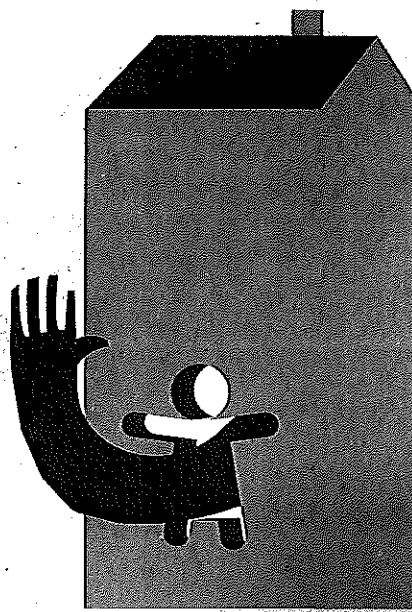
ren nu nog willen afpakken, duik ik onder', zegt Mieke resoluut. 'Ik weet al een verstopplaats', roept de jongste.

De meeste mensen weten niet dat ze pleegkinderen zijn. 'Ik loop daar niet mee te koop', zegt Sayd. Vraagt hij zich nooit af hoe het gaat met zijn moeder? 'Pfff, ons ma...' 'Ons mama, wat zeg jij nu?', valt Anouk in. Hilariteit op de zetel. De drie komen haast niet meer bij van het lachen. 'Ons ma, die kennen wij niet eens.'

'Eigenlijk is het een luxe als er geen contact is met de natuurlijke ouders', vindt Jos. 'We hebben hier al wat heen- en weergetrek meegemaakt. Als de ouders ons zien als concurrentie is het om zeep. Zo hebben we acht jaar lang een meisje grootgebracht. Haar moeder was niet meer teruggekeerd na een avondje carnaval. Tot we haar tijdens een wandeluitstapje toevallig tegen het lijf liepen. "Dat is mijn dochter, zeker?" De dag erna is ze naar de jeugdrechtsbank gestapt om het meisje terug te eisen. Paf, ineens was ze bij ons weg. Als pleegouder heb je geen enkel recht.'

Geen rechten

Wil je je pleegkind trakteren op een dagje Efteling, dan kan dat niet zomaar. Een bezoek aan de kapper? Niet als de echte mama een lange coupe wil. Pleegouders hebben, in grote en kleine dingen, wel plichten, maar geen rechten. De roep om erkenning klinkt al jaren, maar niemand luistert. 'Er is geen statuut voor pleegouders en dus wordt hun engagement niet erkend', vertelt Van de Wiel. 'Zo voelen ze het toch vaak aan. En het is dan frustrerend om te zien dat de echte ouders, die soms niet veel inzet tonen, wel erkenning krijgen.' Bij pleegzorg wordt, anders dan bij adoptie, de juridische band van het kind met zijn ouders niet verbroken. Pleegouders hebben geen beslissingsrecht over hun pleegkind. Dat hebben alleen de ouders, de jeugdrechtsbank en de comités voor bijzondere jeugdzorg. 'Sinds vorig jaar mogen, enfin, moeten ze wel mee naar de jeugdrechter om gehoord te worden', weet Van de Wiel. 'Ze worden gedagvaard

door de deurwaarder. Maar ze mogen geen advocaat nemen en kunnen ook niet in beroep gaan. Op bezoekrecht of contactrecht kunnen ze geen aanspraak maken.'

'U bent geen betrokken partij.' Dat kreeg Lies te horen toen ze zich probeerde te verzetten tegen het feit dat de moeder van haar pleegzootjes hen weer opelste. Nochtans was haar 'beloofd' dat de jongens voor lange termijn, mogelijk voor altijd, zouden blijven. 'Als je denkt dat ze tot hun achttien blijven, probeer je een hechte band te smeden', vertelt Lies. 'Ook al krijg je ineens kinderen die al vier en zes zijn, in wie je geen enkele trek van jezelf terugvindt en die anders zijn dan je verwacht. Ze hadden duidelijk wat achterstand, konden zich niet aan- of uitkleden of zelfstandig eten. Maar de band groeit. Je merkt dat als iemand dat kind iets zou aandoen, je die met huid en haar zou verslinden. En dan begint het echte gaag zien.' Maar na enkele maanden, toen Lies helemaal aan de kinderen verknocht was, kwam de boodschap dat ze hen weer moest afgeven aan hun natuurlijke moeder. 'Die vrouw was psychisch labiel, had nog twee andere kinderen waar ze nauwelijks blij mee wist en had zelfs geen huis om hen in op te vangen. De kinderen gingen af en toe eens een weekend bij haar op bezoek, maar structuur en affectie kregen ze er niet. "Mama heeft geen tijd voor een knuffel", vertelden de jongens dan. Die vrouw deed hard haar best, maar wat voor anderen evident is, was dat niet voor haar. Propere kleren, eten, volwassen toezicht. Een zesjarige de verantwoordelijkheid geven om op zijn drie kleine broertjes te passen, dat is toch niet normaal. Die jongens zijn daar ook niet voor niets weggehaald. Ik was ontzettend ongerust, maar had het recht niet om op te komen voor de kinderen.' Wanneer de moeder haar zonen zou komen ophalen, was niet duidelijk. 'Ik werd er gek van. Het was als een scherp zwaard boven mijn hoofd dat elk moment kon vallen. Elke avond kan de laatste zijn dat je de kinderen ziet.'

'Het leek een slechte
tearjerker. Zijn kleren,
speelgoed, alles werd
in de auto gepropt.
Hij erbij. En ik stond
op straat te wuiven.
Tot nooit meer... of zo'

Op een pas
van het MAS

Ontdek het Antwerpen
van stadsdichter
Peter Holvoet-Hanssen.

samen met
dS De
Standaard

Hij neemt u 3395 passen lang mee naar
de laatste resten van het authentieke
Eilandje. U vindt zijn wandeling op
kbc.be/opeenpasvanhetmas.

KBC, trotse Founder
van het MAS

3395
passen Wandel mee in de voetsporen van
stadsdichter Peter Holvoet-Hanssen.

Er staat nog altijd speelgoed in de woonkamer bij Lies, maar kinderen zijn er niet meer. Na een jaar van onzekerheid zijn ze definitief naar hun moeder getrokken. Op die tijd had Lies er zich bij neergelegd. 'Ik kon er toch niets aan veranderen. En een kind is uiteindelijk het beste bij zijn eigen moeder en zolang de situatie niet levensbedreigend is...' Het afscheid was hard. 'Geen kusje meer voor het slapengaan, geen knuffel in de zetel. En als ze dan zelf roepen dat ze niet naar mama willen, krijg je een krop in de keel, dat verzeker ik je. Maar het verstand stuurt de emoties bij. Omdat ik het beste met de jongens voorheb, heb ik me ook opengesteld voor de moeder. Het is er anders, maar niet noodzakelijk slechter, dat heb ik zo aanvaard. Die vrouw ziet me ook niet als een bedreiging. Hoewel ik als ex-pleegmoeder geen rechten heb, mag ik de kinderen toch om de vier weken een weekend zien. En ze zien er goed uit, wat een enorme troost is.'

Nieuwe zussen

'Het is slikken als je een kind moet achterlaten in een situatie die je niet vertrouwt', weet ook Patricia. 'Of als de kinderen vertellen dat de politie is binnengevallen en dat er is geslagen.' Toch heeft ze bovenal positieve ervaringen met pleegzorg. Het is er dan ook een vrolijke, honte bende, bij Patricia en Jef. 'De mensen uit de buurt raken er geen wijs meer uit', vertelt de vijftienjarige Sacha. 'Ze vragen me verbaasd hoe het kan dat ik nu weer twee nieuwe zussen heb. Of ze vragen mijn mama hoeveel kinderen ze heeft. "Vijf", zegt ze dan. En de week erna antwoordt ze vier.' Bij Jef en Patricia verandert de gezinssamenstelling geregeld. Ze hebben drie adoptiekinderen en momenteel loopt er ook een tweeling van drie rond. De meisjes zijn hier eventjes 'op vakantie'. Hun mama was vergeten truitjes en sokken mee te geven, maar geen nood. Patricia heeft een koffer vol kleren van nul tot twaalf jaar. Van jassen tot schoenen, alles is in huis. Gespaard tijdens veertien jaar pleegzorg.

De keukentafel ligt vol cakejes. 'Allemaal' samen gebakken. 'Mama, mogen wij er nog eentje', vraagt de tweeling. 'Jullie moeten Patricia zeggen, verbetert de vierjarige Nailah hen. 'De eerste keer dat ze me mama noemden, voelde dat vreemd aan', vertelt Patricia. 'We leren onze pleegkinderen dat ze ons bij de voornaam moeten noemen. Uit respect voor hun ouders. Maar de kleintjes noemen ons toch snel mama en papa, je kan dat niet tegenhouden.' Voor Patricia zelf maakt het niet uit. 'Als er pleegkinderen zijn, maken die evenzeer deel uit van ons gezin als onze adoptiekinderen.' Patricia en Jef kozen voor adoptie omdat ze een vurige kinderwens hadden en weinig belang hechten aan een bloedband. De keuze voor pleegzorg is vanuit een ander verlangen gegroeid. 'Elk kind heeft recht op een degelijke opvoeding. Wij hebben tijd en ruimte in ons huis en hart om kinderen in nood te helpen. Intussen houdt de Kinderdienst zich bezig met de ouders. Dat is het mooie eraan: die kinderen hebben nog een mama en papa. Het komt veer goed bij hun eigen thuis. Wat is er mooier dan te zien dat kinderen weer bij hun eigen mama en papa terecht kunnen als het daar wat beter gaat?' Ook Bobs pleegzoon Marco is uiteindelijk opnieuw bij zijn moeder ingetrokken. 'Ik heb twee jaar afgezien om de gebeurtenissen een plaats te geven', vertelt Bob. 'Pleegzorg is als een rollercoaster die je niet kan besturen. Het vraagt een enorme flexibiliteit in je hoofd en hart. Maar het was het waard. Ik heb Marco iets blijvends bijgebracht. En ja, een kind afgeven is moeilijk. Maar een kind is niet om te hebben en te houden. Ik heb er nog geen seconde spijt van gehad en heb me net opnieuw ingeschreven als kandidaat-pleegouder.' En Marco? 'Er is geen dag voorbijgegaan dat ik niet aan hem dacht. Ik ga ervan uit dat zolang ik niets van hem hoor, het goed met hem gaat. En ooit staat hij hier weer voor de deur, daar ben ik zeker van.'

**Om privacyredenen zijn de namen van de kinderen fictief*

B

gr
lo
I
d
d
I
t

tans Omm